

Original

Components of Emotional Intelligence in Nahj Al-balagha and its Application in Educational Management of Nursing Students

Zahra Kazeminia¹ , Akhtar Jamali², Kamran Mohamadkhani², Neda Mohammadinia^{3*}

1- Master of Education Management, Education office, Bam University of Medical Sciences, Bam, Iran

2- Education Management Group, Faculty of Management and Economics, Tehran, Iran

3- Nursing Education group, Faculty of Nursing and Midwifery, Bam University of Medical Sciences, Bam, Iran

Abstract

Article history:

Received: 24 July 2023

Revised: 24 August 2023

Accepted: 24 September 2023

ePublished: 02 October 2023

*Corresponding author: Neda Mohammadinia, Nursing Education group, Faculty of Nursing and Midwifery, Bam University of Medical Sciences, Bam, Iran

Email: nedamohammadinia@yahoo.com

Background and Objective: Emotional intelligence tries to explain and interpret the position of emotions in human capabilities and is one of the characteristics related to success in life. Emotional intelligence is a necessary factor for better performance and higher productivity among educational managers, especially in university education. The present study aimed to identify the components of emotional intelligence in Nahj-albalagha and its application in the education of nursing students.

Materials and Methods: The research was conducted using a quantitative and content analysis design. The population included 79 letters and 480 hekmat. The sampling method was census. Finally, 202 components from letters and 156 components from hekmat were extracted. The theory frame of this research was the Bar-on emotional intelligence model.

Results: The results demonstrated 112 intrapersonal skills, 85 interpersonal, 114 adaption, 24 stress management, and 23 general moods in letters and hekmat.

Conclusion: Emotional intelligence can be used based on the teachings of Nahj al-Balagha in the educational management of nursing students and in the clinical environment so that our nursing managers, students, and nurses can better cope with difficult working conditions and provide more effective care.

Keywords: Emotional intelligence, Educational management, Nahj-albalagha

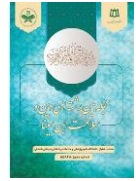
Please cite this article as follows: Kazeminia Z, Jamali A, Mohamadkhani K, Mohammadinia N. Components of Emotional Intelligence in Nahj Al-balagha and its Application in Educational Management of Nursing Students. J Religions & Health. 2024; 4(1): ----. DOI: 10.32592/jorh.4.1.---

JOHE

مجله بین‌رشته‌ای دین و سلامت ابن‌سینا
دوره ۴، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۴۰۳، صفحات
<https://aijrh.umsha.ac.ir/>

مقاله پژوهشی

«هوش هیجانی در مدیریت آموزشی دانشجویان پرستاری»: شناسایی مؤلفه‌های هوش هیجانی در نهج‌البلاغه و کاربرد آن در مدیریت آموزشی دانشجویان پرستاری

زهرا کاظمی‌نیا^۱، اختر جمالی^۲، کامران محمدخانی^۲، ندا محمدی‌نیا^{۳*}

- ۱- کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، اداره آموزش، دانشگاه علوم پزشکی بم، بم، ایران
- ۲- گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران
- ۳- گروه آموزش پرستاری، دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی بم، بم، ایران

چکیده

سابقه و هدف: هوش هیجانی موضوعی است که سعی در تشریح و تفسیر جایگاه هیجان‌ها و عواطف در توانمندی‌های انسانی دارد و یکی از خصوصیات است که با موفقیت در زندگی ارتباط دارد. هوش هیجانی عامل ضروری برای عملکرد بهتر و بهره‌وری بالاتر در بین مدیران آموزشی، به‌ویژه آموزش دانشگاهی، است. هدف از انجام پژوهش حاضر نیز شناسایی مؤلفه‌های هوش هیجانی در نهج‌البلاغه و کاربرد آن در مدیریت آموزشی دانشجویان پرستاری است.

مواد و روش‌ها: پژوهش از نوع کیفی و تحلیل محتوا بوده است. جامعه آماری ۷۹ نامه و ۴۸۰ حکمت بود و نمونه‌گیری به‌صورت سرشماری انجام گرفت. درنهایت، تعداد ۲۰۲ مؤلفه در نامه‌ها و ۱۵۶ مؤلفه در حکمت‌ها استخراج شد. الگوی هوش هیجانی بار-آن (Bar-on) به‌عنوان چهارچوب تئوری تحقیق بود.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که مهارت‌های درون‌فردی ۱۱۲، میان‌فردی ۸۵، سازگاری ۱۱۴، کنترل استرس ۲۴ و خلق عمومی ۲۳ مورد مصداق در نامه‌ها و حکمت‌ها دارند.

نتیجه‌گیری: بنابراین می‌توان هوش هیجانی را براساس آموزه‌های نهج‌البلاغه در مدیریت آموزشی دانشجویان پرستاری و در محیط بالینی به کار بست تا مدیران پرستاری، دانشجویان و پرستاران ما بهتر بتوانند با شرایط سخت کاری کنار آیند و مراقبت مؤثرتری ارائه کنند.

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۵/۰۲
تاریخ ویرایش مقاله: ۱۴۰۲/۰۶/۰۲
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۷/۰۲
تاریخ انتشار مقاله: ۱۴۰۲/۰۷/۱۰

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است.

* نویسنده مسئول: ندا محمدی‌نیا، گروه آموزش پرستاری، دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی بم، بم، ایران

واژگان کلیدی: آموزش پرستاری، دانشجویان پرستاری، مدیریت آموزشی، نهج‌البلاغه، هوش هیجانی

ایمیل:

nedamohammadinia@yahoo.com

استناد: کاظمی‌نیا، زهرا؛ جمالی، اختر، محمدخانی، کامران؛ محمدی‌نیا، ندا. «هوش هیجانی در مدیریت آموزشی دانشجویان پرستاری»: شناسایی مؤلفه‌های هوش هیجانی در نهج‌البلاغه و کاربرد آن در مدیریت آموزشی دانشجویان پرستاری. *مجله بین‌رشته‌ای دین و سلامت ابن‌سینا*، بهار و تابستان ۱۴۰۳، ۴(۱): ۱-۱۱.

مقدمه

هوش هیجانی واژه‌ای است که در دهه‌های اخیر علاوه بر روان‌شناسان، توجه بسیاری را به خود جلب کرده است. به‌کارگیری این مفهوم برای اولین بار در دهه ۱۹۸۰ بوده [۱] و پس از آن در سال ۱۹۹۰ دکتر پیتیر سالودی از دانشگاه یل و دکتر جان مایر از دانشگاه نیو همپشایر این اصطلاح را توصیف کردند [۲]. هوش هیجانی مجموعه‌ای از توانایی‌ها چون شناخت، بیان، فهم، مدیریت، استفاده از احساسات [۳]، خودآگاهی، همدلی، خودتنظیمی، خودانگیزی و مهارت‌های اجتماعی است که بر عملکردهای رفتاری افراد تأثیر می‌گذارد [۴]. به‌عبارتی، هوش هیجانی (Emotional Quotient (EQ)) موضوعی است که سعی در تشریح و تفسیر جایگاه هیجان‌ها و عواطف در توانمندی‌های انسانی دارد [۵].

هوش هیجانی واژه‌ای است که در دهه‌های اخیر علاوه بر روان‌شناسان، توجه بسیاری را به خود جلب کرده است. به‌کارگیری این مفهوم برای اولین بار در دهه ۱۹۸۰ بوده [۱] و پس از آن در سال ۱۹۹۰ دکتر پیتیر سالودی از دانشگاه یل و دکتر جان مایر از دانشگاه نیو همپشایر این اصطلاح را توصیف کردند [۲]. هوش هیجانی مجموعه‌ای از توانایی‌ها چون شناخت، بیان، فهم، مدیریت،

هیجانی در نهج‌البلاغه ارائه نشده، هدف نویسندگان در پژوهش حاضر این است که ابتدا مؤلفه‌های هوش هیجانی را در نهج‌البلاغه بررسی و سپس کاربرد آن را در مدیریت آموزشی دانشجویان پرستاری تبیین کنند.

ازسوی دیگر، وزارت بهداشت سازمانی است که یکی از رسالت‌های مهم آن تربیت نیروی انسانی متخصص و دانش‌محور است و مدیران یکی از ارزشمندترین سرمایه‌های آن به‌شمار می‌روند که علاوه بر تأثیر عملکرد فرد آن‌ها بر عملکرد کل سازمان، ضروری است در کنار دانش و تجربه از مهارت‌های ارتباطی و هوش هیجانی مناسبی برخوردار باشند تا علاوه بر ارتباط صحیح با دانشجویان، همکاران و بیماران، تعارضات را به حداقل برسانند و اهداف سازمان را با هزینه کمتر و کیفیت بهتر تحقق بخشند و بهره‌وری آموزشی را بالا ببرند [۲۲]. از آنجاکه حرفه پرستاری به‌عنوان حرفه‌ای پُراسترس و باچالش شناخته شده و هوش هیجانی مهارتی است که می‌تواند باعث کاهش اثرات منفی استرس در میان پرستاران شود، ضروری است پرستاران علاوه بر مهارت علمی و عملی به مهارت حل مسئله، تصمیم‌گیری مناسب، توانایی برقراری ارتباط مؤثر و قضاوت صحیح در موقعیت‌های مختلف مجهز باشند [۱۹]. ازسوی دیگر، کتاب ارزشمند نهج‌البلاغه بعد از قرآن مجید یکی از کامل‌ترین کتاب‌هایی است که تعالیم چگونه زیستن را دربر دارد و هیچ نکته‌ای از زوایای زندگی را ناگفته نگذاشته است و تنوع مطالب و موشکافی دقیق و منحصربه‌فرد مباحث در جای‌جای نهج‌البلاغه چنان اثر جامعی را خلق کرده است که با انجام پژوهش‌هایی چون مطالعه حاضر می‌توان ثابت کرد این کتاب بارزترین منابع در هر موضوعی از زندگی از جمله مدیریت است.

روش کار

تحقیق حاضر یک مطالعه توصیفی تحلیلی از نوع تحلیل محتوا (Content Analysis) است. تحلیل محتوا یک مورد خاص در تحقیق مشاهده‌ای و تحقیق تاریخی‌اسنادی محسوب می‌شود. در پژوهش حاضر بعد از تحلیل کیفی هوش هیجانی در نهج‌البلاغه، جنبه عینی و کمی تحلیل محتوا مدنظر قرار گرفته است. جامعه آماری پژوهش شامل ۷۹ نامه و ۴۸۰ حکمت در کتاب نهج‌البلاغه است. نمونه‌گیری به‌صورت سرشماری انجام شده است تا تمامی نامه‌ها و حکمت‌ها در نسخ تفسیر مکارم شیرازی- ترجمه محمد دشتی مورد مطالعه قرار گیرد. اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق براساس واحد تحلیل است و چک‌لیستی براساس ابعاد پنج‌گانه و مؤلفه‌های هوش هیجانی بار- آن یعنی مهارت‌های میان‌فردی (Interpersonal Components)، تعهد اجتماعی (Social Interpersonal Relationship)، تعهد اجتماعی (Social Responsibility)، همدلی (Empathy)، مهارت‌های درون‌فردی (Intrapersonal Components) (خودآگاهی هیجانی

نتایج حاصل از تحقیقات متعدد نشانگر آن است که هوش هیجانی یکی از توانمندی‌هایی است که با موفقیت در زندگی ارتباط دارد. گلمن (۱۹۹۵) حدود ۸۰٪ موفقیت‌ها را به هوش هیجانی نسبت می‌دهد [۶]. شواهد علمی قدرتمندی وجود دارد که هوش هیجانی عامل مهمی در بهبود عملکرد کاری [۹-۷]، افزایش رضایت شغلی [۱۰، ۱۱] موفقیت در تعامل کارکنان با همکاران، اجرای استراتژی‌هایی برای مدیریت تعارض و استرس در محیط کار [۱۲]، احساس همدلی، داشتن مهارت‌های ارتباطی بهتر و خودکنترلی بیشتر [۱۳] بوده و هوش هیجانی بالاتر باعث رفاه روان‌شناختی و حالات هیجانی مثبت در فرد می‌شود [۹-۷]؛ چراکه افراد دارای هوش هیجانی بالا، توانایی‌ها و مهارت‌های عاطفی خاصی در رابطه با ارزیابی و تنظیم احساسات در خود و دیگران دارند. براین‌اساس، استدلال می‌شود که افراد با هوش هیجانی بالا می‌توانند احساسات خاصی را در خود و دیگران (مانند خشم، غم و اندوه) به‌دقت درک و تنظیم کنند تا به طیفی از نتایج سازگار یا حالات هیجانی دست یابند [۱۴]. با توجه به نتایج پژوهش‌های متعدد، هوش هیجانی عامل ضروری برای عملکرد بهتر و بهره‌وری بالاتر در بین مدیران آموزشی محسوب می‌شود. ملایی و همکاران (۱۳۹۰) رابطه بین هوش هیجانی مدیران و موفقیت آنان [۱۵]، حافظیان (۱۳۸۷) رابطه بین مؤلفه‌های هوش هیجانی مدیران و عملکرد کارکنان [۱۶]، محمدی و فلاح‌زاده رابطه بین هوش هیجانی و مهارت‌های ارتباطی بر شیوه‌های مدیریت تعارض در بین مدیران آموزشی [۱۷]، مختاری‌پور و همکاران [۱۸] رابطه بین مؤلفه‌های هوش هیجانی و مؤلفه‌های رهبری در بین مدیران گروه‌های آموزشی، اشقی‌فراهانی و همکاران [۱۹] رابطه بین مدیریت آموزشی و هوش هیجانی دانشجویان پرستاری را در پژوهش‌های خود نشان دادند. با توجه به اهمیت هوش هیجانی و عملکرد آن در زندگی که در مجموع باعث بازدهی بالا، سلامت روانی و در نتیجه رشد و شکوفایی انسان، جامعه و تعالی روح می‌شود، می‌توان به این مهم دست یافت که در کتاب ارزشمند نهج‌البلاغه و در سخنان امام‌علی^(ع) نیز درس‌هایی در این زمینه وجود دارد؛ چراکه کتب دینی ما منبع بسیاری از مهارت‌های زندگی‌اند. بنابراین بایستی همت کرد و اساتید، متخصصان و پژوهشگران در کنار پژوهش‌های علمی به‌دنبال تبیین مسائل از منظر دین باشند تا علاوه بر رشد و شکوفایی حوزه‌های مختلف، باعث پایداری دین شوند تا سعادت بشری را رقم بزنند [۲۰]. تنوع مطالب و موشکافی دقیق و منحصربه‌فرد مباحث در جای‌جای نهج‌البلاغه چنان اثری خلق کرده است که به‌نوعی می‌توان گفت دربرگیرنده راه و رسم اجرای تمام دستورات زندگی در قرآن کریم است. از جمله مباحث آن بحث‌های مدیریتی است که به‌گونه‌ای ادبی، نغز و درعین حال ساده بیان شده که تمامی مدیران در هر سطح می‌توانند آن را به‌عنوان الگوی مدیریت صحیح که علم روز است، به کار بندند [۲۱].

بنابر موارد ذکرشده و نقش هوش هیجانی در محیط‌های آموزشی و اینکه تاکنون پژوهشی مدون و منسجم در زمینه هوش

بیشترین ارتباط سایر مراحل تحلیل انجام شدند. پس از طی تمامی مراحل تحلیل متن نهج البلاغه، از روش‌های تحلیل آمار توصیفی (فراوانی، درصد فراوانی) نیز استفاده شده است.

یافته ها

در مجموع براساس دیدگاه کارشناسان مذهبی آشنا به نهج البلاغه تعداد ۱۵۶ مورد در حکمت‌ها و ۲۰۲ مورد در نامه‌ها تحلیل و سایر تفسیرها براساس آن انجام شدند. نتایج مطابق جدول ۱ نشان داد در بُعد مهارت درون فردی، جرئت‌ورزی با ۴۷.۶۹٪ و ۲۹.۷۸٪ به ترتیب بیشترین فراوانی را در نامه‌ها و حکمت‌های نهج البلاغه دارد. در رابطه با بُعد روابط میان فردی، مؤلفه روابط بین فردی بالاترین فراوانی (۵۷.۶۳٪) را در نامه‌ها و (۶۹.۲۴٪) حکمت‌ها داشته است. نتایج تحلیل محتوای نامه‌ها و حکمت‌های نهج البلاغه در زمینه مؤلفه‌های سازگاری نیز نشان داد مسئله‌گشایی با ۵۹.۳۲٪ در نامه‌ها و ۷۴.۵۴٪ در حکمت‌ها فراوانی بالاتری نسبت به سایر مؤلفه‌های سازگاری داشته است.

(Emotional Self Awareness)، جرئت (Assertiveness)، حرمت نفس (Self-Regard)، خودشکوفایی (Self-Actualization)، استقلال (Self-Actualization)، مسئله‌گشایی (Problem Solving)، آزمون واقعیت (Reality Testing) انعطاف‌پذیری، کنترل استرس (توانایی تحمل استرس و کنترل تکانه) و خلق و خوی عمومی (خُلق کلی) (شادی و خوش‌بینی) تهیه شده و با توجه به شاخص‌های هریک، مباحث مرتبط از متن نهج البلاغه استخراج شده است. جهت تعیین روایی محتوایی، محتوای موردپژوهش، ابتدا عبارات و جمله‌های موردنظر و مرتبط با هوش هیجانی از نسخه نهج البلاغه ترجمه مرحوم دشتی استخراج شد. در کل، تعداد موارد استخراج‌شده عبارت بود از ۳۰۱ مورد در حکمت‌ها و ۴۷۲ مورد در نامه‌ها. براساس برداشت اولیه جهت بررسی محتوایی و سنجش تطابق مؤلفه‌ها با هوش هیجانی در منبع موردبررسی، با چند نفر از کارشناسان مذهبی و پژوهشگران آشنا به نهج البلاغه در پژوهشگاه حوزه و دانشگاه شهر قم بحث و تبادل نظر انجام پذیرفت و از دیدگاه آنان مواردی که بیشترین ارتباط را داشتند، انتخاب و براساس

جدول ۱. وضعیت مؤلفه‌های هوش هیجانی در حکمت‌ها و نامه‌های نهج البلاغه

مؤلفه درون فردی	خودآگاهی هیجانی	جرئت	حرمت نفس	خودشکوفایی	استقلال	جمع
فراوانی	۱۵	۳۱	۴	۹	۶	۶۵
درصد	۲۳.۰۷	۴۷.۶۹	۶.۱۷	۱۳.۸۵	۹.۲۲	۱۰۰
فراوانی	۸	۱۴	۹	۱۱	۵	۴۷
درصد	۱۷.۰۲	۲۹.۷۸	۱۹.۱۴	۲۳.۴۰	۱۰.۶۳	۱۰۰
مؤلفه میان فردی	روابط میان فردی	تعهد اجتماعی	همدلی	جمع		
فراوانی	۳۴	۱۹	۶	۵۹		
درصد	۵۷.۶۳٪	۳۲.۲۰٪	۱۰.۱۷٪	۱۰۰٪		
فراوانی	۱۸	۷	۱	۲۶		
درصد	۶۹.۲۴٪	۲۶.۹۲٪	۳.۸۴٪	۱۰۰٪		
مؤلفه مسئله‌گشایی	مسئله‌گشایی	آزمون واقعیت	انعطاف‌پذیری	جمع		
فراوانی	۳۵	۱۸	۶	۵۹		
درصد	۵۹.۳۲٪	۳۰.۵۱٪	۱۰.۱۷٪	۱۰۰٪		
فراوانی	۴۱	۱۳	۱	۵۵		
درصد	۷۴.۵۴٪	۲۳.۶۴٪	۱.۸۲٪	۱۰۰٪		
مؤلفه کنترل استرس	توانایی تحمل استرس	کنترل تکانه	جمع			
فراوانی	۴	۷	۱۱			
درصد	۳۶.۳۶٪	۶۳.۶۴٪	۱۰۰٪			
فراوانی	۱	۱۲	۱۳			
درصد	۷.۷۰٪	۹۲.۳۰٪	۱۰۰٪			
مؤلفه خلق و خوی عمومی	شادی	خوش‌بینی	جمع			
فراوانی	۴	۴	۸			
درصد	۵۰٪	۵۰٪	۱۰۰٪			
فراوانی	۱۰	۵	۱۵			
درصد	۶۷٪	۳۳٪	۱۰۰٪			

حکمت‌ها در جدول ۱ ملاحظه می‌شود، مؤلفه کنترل تکانه با

همان‌طور که در مورد وضعیت تحلیل محتوای نامه‌ها و

جهاد با دشمن بر یکدیگر پیشی گیرید. همچنین در نامه ۱۰ خطاب به معاویه می‌فرمایند: من، ابوالحسن، کُشنده جد و دایی و برادر تو در نبرد بدر هستم که سرِ آنان را شکافتم. امروز همان شمشیر با من است و با همان قلب با دشمنانم ملاقات می‌کنم (وَالْمُعْطَى عَلِيَّ بَصْرَهٗ! فَاِنَّا اَبُوْحَسَنٍ قَاتِلُ جَدِّكَ وَ خَالِكَ وَ اَخِيكَ شَدْخَا يَوْمَ بَدْرٍ وَ ذَلِكَ السَّيْفُ مَعِيَ وَ بِذَلِكَ الْقَلْبِ اَلْقَى عَدُوِّي) [۲۶].

براین اساس، شایستگی خودابرازی در آزمون هوش هیجانی نوعی قدرت هیجانی است که به یک مدیر آموزشی اجازه می‌دهد با اعتماد کامل نسبت به خود، با دیگران وارد تعامل شود و اظهارنظر کند که چه چیزهایی را دوست دارد و چه چیز را بیشتر می‌خواهد، از چه چیزی بیزار است و آن را نخواهد پذیرفت و منتظر چه چیزی هست. مدیران پرستاری انتظار دارند دانشجویان براساس اهداف آموزشی درمانی و در چهارچوب اصول و مبانی حرکت کنند؛ به‌صورتی که در موقعیت‌های خطرناک بتوانند واقعیت‌ها را شرح دهند و در جایگاه مدیریتی بر مواضع خود استوار باشند تا نظم کاری ایجاد گردد و از هرگونه مسامحه که به ضرر بیمار است، جلوگیری شود.

پ. **حرمیت نفس:** مؤلفه حرمیت نفس در هوش هیجانی توان خودآگاهی و درک و پذیرش خویش و احترام به خود را بررسی می‌کند. عزت نفس یا حرمیت نفس تولدایی آگاه بودن از ادراک خود، پذیرش خود و احترام به خود تعریف شده است. به‌عبارتی، منظور آن است که افراد درباره خود چگونه فکر می‌کنند، چقدر خود را دوست دارند و چه اندازه از عملکردشان راضی هستند [۲۷].

حضرت علی^(ع) در نامه ۴۵ در این باره می‌فرماید: چنان نفس خود را به ریاضت وادارم که به یک قرص نان هرگاه بیام، شاد شود و به نمک به‌جای نان خورش قناعت کند (رِيَاضَةً تَهْشُ مَعَهَا اِلَى الْقُرْصِ اِذَا قَدَّرْتَ عَلَيْهِ مَطْعُومًا وَ تَفْنَعُ بِالْمَلِجِ مَادُومًا) [۲۸]. همچنین در حکمت ۸۱ می‌فرماید: ارزش هر کس به‌اندازه دلنایی و تخصص اوست (يَمَّةٌ كُلُّ امْرِئٍ مَا يُحْسِنُهُ وَ هَذِهِ الْكَلِمَةُ الَّتِي لَا تُصَابُ لَهَا قِيَمَةٌ وَ لَا تُوزَنُ بِهَا حِكْمَةٌ وَ لَا تُقَرَّنُ اِلَيْهَا كَلِمَةٌ) [۲۹].

در مدیریت آموزشی، شایستگی عزت نفس در آزمون هوش هیجانی نشان می‌دهد مدیران و مسئولان سیستم آموزشی چقدر خود واقعی‌شان را براساس شایستگی‌های علمی و آموزشی دوست دارند و چه میزان برای خود و جایگاه شغلی و آموزشی خود احترام قائل‌اند. این خصلت باعث افزایش اعتمادبه‌نفس در فرد می‌شود که لازمه هر مسئولیتی، به‌خصوص شغل خطیر پرستاری، است.

ت. **خودشکوفایی:** توانایی تشخیص استعدادها ذاتی و استعداد انجام کارهایی را که شخص می‌تواند، می‌خواهد و از انجام دادن آن‌ها لذت می‌برد، بررسی می‌کند. این مؤلفه نیز در نامه‌ها و حکمت‌های بررسی‌شده مصادیقی را شامل شده است. چنانچه حضرت در نامه ۳۱ به امام حسن^(ع) می‌فرماید: پسر من درست است که من به‌اندازه پیشینیان عمر نکرده‌ام، اما در کردار آن‌ها نظر افکندم و در اخبارشان اندیشیدم و در آثارشان سیر کردم تا آنجا که

۶۴،۶۳٪ در نامه‌ها و ۹۲،۳۰٪ در حکمت‌ها بالاترین فراوانی را بعد از کنترل استرس داشته است. درنهایت، نامه‌های بررسی‌شده درمورد حیطة خلق کلی نشان داد که مؤلفه‌های شادی و خوش‌بینی با ۵۰٪ در نامه‌ها به‌طور مساوی توزیع شده‌اند، اما درمورد وضعیت محتوای حکمت‌ها مؤلفه شادی (۶۷٪) فراوانی بیشتری نسبت به مؤلفه خوش‌بینی (۳۳٪) دارد. تحلیل محتوای متن *نهج‌البلاغه* نشان می‌دهد که مؤلفه‌های هوش هیجانی در *نهج‌البلاغه* با نظریه‌های مرتبط با هوش هیجانی انطباق قابل‌ملاحظه‌ای دارند (براساس تعداد ۲۰۲ مؤلفه در نامه‌ها و تعداد ۱۵۶ مؤلفه در حکمت‌ها که استخراج شده است). همچنین، تحلیل محتوا نشان می‌دهد که مؤلفه‌های هوش هیجانی استخراج‌شده از *نهج‌البلاغه* در مدیریت آموزشی با توجه به پیشینه فرهنگی، تاریخی و اعتقادی در جامعه ایران اسلامی می‌تواند کاربرد ارزشمندی داشته باشد. مؤلفه‌های هوش هیجانی استخراج‌شده از *نهج‌البلاغه* در هر سه حیطة اصلی برنامه‌ریزی، اجرا و ارزشیابی مدیریت آموزشی کاربرد دارد. در تحلیل محتوا از یافته‌های پژوهش نتایج زیر به دست آمد:

مهارت‌های درون‌فردی

الف. **خودآگاهی هیجانی:** خودآگاهی یعنی آگاهی یافتن و شناخت اجزای وجود خود و خودآگاهی هیجانی را می‌توان توانایی آگاه بودن و فهم احساس خود تعریف کرد؛ آگاهی یافتن از خود و واداشتن خویش به نگرستن خود، اولین قدم جهت آشنایی با جنبه‌های منفی و مثبت خود محسوب می‌شود [۲۳]. ازسوی دیگر، شناخت و فهم و درک احساسات خود در مدیریت آموزشی نیز پایه‌ای برای سایر عناصر هوش هیجانی است؛ چراکه یک مدیر آموزشی با هوش هیجانی با شناخت احساسات خود و خودآگاهی واقعی می‌تواند در موقعیت‌های مختلف واکنش‌ها و رفتارهای مناسب و مطلوبی از خود ارائه دهد و حتی توان شناخت احساسات و هیجانات دیگران را نیز داشته باشد. این امر در محیط بالینی که شناخت واکنش‌های هیجانی خود و دیگران، گاه با به خطر افتادن جان بیمار در ارتباط است، اهمیتی دوچندان پیدا می‌کند. چنانچه حضرت امیر^(ع) می‌فرماید: شگفتا از روزگار! که مرا هم‌سنگ کسی قرار داده که چون من پیش قدم نبوده و مانند من سابقه در اسلام و هجرت نداشته است. کسی را سراغ ندارم چنین ادعایی کند، مگر ادعاکننده‌ای که نه من او را می‌شناسم و نه فکر می‌کنم خدا او را بشناسد [۲۴] (فَيَا عَجَبًا لِلدَّهْرِ اِذْ صِرْتُ يُقَرَّنُ بِي مَنْ لَمْ يَسْعَ بَقَدَمِي وَ لَمْ تَكُنْ لَهُ كَسَابِقَتِي الَّتِي لَا يَدُلُّ اَحَدٌ بِمِثْلِهَا، اِلَّا اَنْ يَدْعِيَ مَدْعًا مَا لَا عَرِفَهُ وَ لَا اَظُنُّ اللّٰهَ يَعْرِفُهُ)!

ب. **جرئت و جرئت‌ورزی:** یعنی ملاحظه حقوق دیگران و درعین حال گرفتن حق خود. دادن پاسخ‌های خودانگیزخته با لحنی دوستانه اما قاطع، ابراز احساسات و عقاید، بها دادن به خود و نرنجاندن خود و دیگران [۲۵]. حضرت در نامه ۱ می‌فرماید: در

گویی یکی از آن‌ها شدم (أَيُّ بُنَى، إِنِّي وَ إِن لَّمْ أَكُنْ عُمَرْتُ عُمَرُ مَنْ كَانَ قَبْلِي فَقَدْ نَظَرْتُ فِي أَعْمَالِهِمْ وَ فَكَّرْتُ فِي أَخْبَارِهِمْ وَ سِرَّتُ فِي آثَارِهِمْ حَتَّى عَدْتُ كَأَحَدِهِمْ، بَلْ كَأَنِّي بِمَا أَنْتَهَى إِلَيَّ مِنْ أُمُورِهِمْ قَدْ عُمَرْتُ مَعَهُ) [۳۰]. همچنین در حکمت ۳۲ می‌فرماید: نیکوکار از کار نیک بهتر و بدکار از کار بد بدتر است (فَاعِلُ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنْهُ وَ فَاعِلُ الشَّرِّ شَرٌّ مِنْهُ) [۳۱].

میل به بهتر و بهتر شدن نسبت به آنچه که یک فرد هست و آن چیزی که یک فرد ظرفیت شدن آن را دارد. خودشکوفایی توانایی نیرومند و ذاتی موجود در هر فرد است که موجب شکوفا شدن استعدادهاى مثبت او می‌شود. از دیدگاه اسلامی در فطرت آدمی میل به کمال، رشد و خودشکوفایی تعبیه شده است. از دید قرآن کریم، این امکان برای تمام انسان‌های سالم وجود دارد که استعدادهای خود را بروز دهند و خود را شکوفا کنند [۳۲]. در مدیریت آموزشی، خودشکوفایی توانایی درک ظرفیت‌های بالقوه و انجام چیزی است که می‌توان جهت بهبود و حفظ موقعیت‌های مطلوب یک محیط آموزشی انجام داد. خودشکوفایی در بین مدیران آموزشی پرستاری، تلاش برای انجام دادن و لذت بردن از انجام فعالیت‌ها در خود و زیرمجموعه تحت‌مدیریت برای بهبود نظام آموزشی و رسیدن به هدف‌های اصلاحی، آموزشی و درمانی مطرح شده است.

ث. **استقلال:** استقلال به حالتی اشاره دارد که درعین حال که فرد از دلبستگی برخوردار است، متکی و وابسته به دیگران نیست. در تصمیم‌گیری‌هایش نظر دیگران را جویا می‌شود، اما در نهایت خود تصمیم‌گیرنده است. به عبارتی استقلال، خود هدایتگری، خودکنترلی و عدم وابستگی عاطفی است [۳۵]. در مهارت‌های میان‌فردی هوش هیجانی، مهارت استقلال توانایی خودرهبی، خویشتن‌داری فکری و عملی و رهایی از وابستگی‌های هیجانی را بررسی می‌کند.

حضرت علی^(ع) در نامه ۱۰ می‌فرماید: من بر همان راه راست الهی قرار دارم که شما با اختیار ره‌پیش کرده و با‌اکراه پذیرفته بودید (وَ آتَى لَعَلَى الْمُنْهَاجِ الَّذِي تَرَكْتُمُوهُ طَائِعِينَ وَ دَخَلْتُمْ فِيهِ مُكْرَهِينَ) [۳۳] و در نامه ۴۵ می‌فرماید: ای دنیا از من دور شو! مهارت را بر پشت تو نهاده و از چنگال‌های تو رهایی یافتم و از دام‌های تو نجات یافتم و از لغزش‌های دوری گزیدم (إِلَيْكَ عَتَى يَا دُنْيَا، فَحَبَلْكَ عَلَيَّ غَارِبِكِ، قَدْ أَنْسَلْتُ مِنْ مَخَالِبِكِ وَ أَفَلْتُ مِنْ حَبَائِلِكَ وَ اجْتَنَبْتُ الذَّهَابَ فِي مَدَا حِصِّكَ). که این عبارات به مفهوم استقلال، عدم وابستگی و رهایی فرد از دنیا و مادیات است و حضرت استقلال و آزادی از غل و زنجیر دنیا را عامل نجات آدمی و دوری از لغزش‌ها می‌دانند [۳۹].

استقلال در مدیریت آموزشی توانایی هدایت افکار و اعمال خود و آزاد بودن از تمایلات اجتماعی و شخصی است. استقلال در قالب یک نوع توانایی در مدیریت آموزشی باعث می‌شود که یک مدیر آموزشی براساس ارزیابی خود و مصلحت مجموعه خود، به‌واسطه اطلاعات کامل تصمیم‌گیری کند و به‌اجبار به رضایت و

پذیرش نیازهای هیجانی ادراک‌شده از جنب افرادی که ایده‌ای نسبت به موضوعات خاص آموزشی دارند، تن درندهد. استقلال احساس عدم تعلق خاطر نسبت به وابستگی به نظام‌های غیرآموزشی را دربر دارد. مدیریت آموزشی مستقل در محیط بالینی با اخذ تصمیمات مهم و برنامه‌ریزی، بر خود تکیه می‌کند، گرچه ممکن است قبل از اخذ تصمیمات صحیح درمورد فرایندها و مسائل آموزشی، عقاید و تجربیات دیگران را هم مورد‌ملاحظه قرار دهد.

مهارت‌های میان‌فردی

روابط میان‌فردی: روابط بین‌فردی سازوکاری است که روابط انسانی براساس آن به وجود می‌آید و تمام مسائل فکری و وسایل انتقال و حفظ آن‌ها برپایه آن توسعه پیدا می‌کند. چنانچه ارتباط به‌طور صحیح انجام نشود، باعث ایجاد نابسامانی در سازمان خواهد شد. چنانچه مشکلات فردی، سازمانی و اجتماعی را می‌توان در کمبود ارتباط مؤثر و سوء‌تعبیر جست‌وجو کرد. پس برای مدیران آموزشی ضروری است برای تنظیم وقت خود، هماهنگی، سازمان‌دهی، هدایت، رهبری و کنترل سازمان به‌طور مؤثر مهارت‌های ارتباطی خود را بهبود بخشند و ضروری است در برخی مشاغل چون پرستاری برای درک بهتر نیازها و اصلاح مشکلات بیماران، همراهان و همکاران، این مهارت‌ها را ارتقا بخشند [۱۹].

با تحلیل محتوای نامه‌ها و حکمت‌های نهج‌البلاغه مصادیقی مبنی بر روابط میان‌فردی می‌توان یافت. چنانچه در نامه ۱۸ حضرت امیر^(ع) خطاب به فرماندار بصره می‌فرماید: با مردم آن به نیکی رفتار کن و گره وحشت را از دل‌های آنان بگشای (فَحَادِثُ أَهْلِهَا بِالْأَحْسَانِ إِلَيْهِمْ وَ أَحْلِلْ عُقْدَةَ الْخَوْفِ عَنْ قُلُوبِهِمْ) [۳۴] که درواقع این عبارت دستورالعمل روابط حاکمان با مردم است. همچنین در حکمت ۱۰ می‌فرماید: با مردم آن‌گونه معاشرت کنید که اگر مُردید، بر شما اشک ریزند و اگر زنده ملندید، با اشتیاق سوی شما آیند (خَالَطُوا النَّاسَ مَخَالَطَةً إِنْ مِتُّمْ مَعَهَا بَكَوْا عَلَيْكُمْ وَ إِنْ عِشْتُمْ حَنَوْا إِلَيْكُمْ) که در این حکمت اثر نوع برخورد با مردم را تفسیر می‌ و بر عواقب رفتارهای مختلف با دیگران اشاره می‌کند [۳۵].

الف. تعهد اجتماعی: همان تعهد سازمانی است و حالتی که فرد آرزو می‌کند در عضویت سازمان باقی بماند و به‌عبارت‌دیگر این مفهوم به بررسی نگرش‌های مثبت یا منفی افراد نسبت به کل سازمانی که در آن مشغول به کار هستند، می‌پردازد. رضایت شغلی بر این مؤلفه تأثیر دارد [۳۶] و مدیران آموزش پرستاری باید سعی کنند با ایجاد رضایت در زیرمجموعه و ارتباط مؤثر و یادآوری وظیفه خطیر این قشر، تعهد اجتماعی و سازمانی را در دانشجویان پرستاری که همان پرستاران آینده‌اند، تقویت کنند. آنان باید به حساسیت‌های مربوط به روابط میان‌فردی احترام بگذارند و قادر به پذیرش بیماران و همکاران باشند، نه اینکه فقط به صلاح خودشان فکر کنند و پیوسته به‌دنبال

راه‌حل‌های مؤثر و انگیزه برای به‌کارگیری حداکثر توان مقابله با مشکلات تحت‌عنوان حل مسئله مشخص می‌شود. برخی افراد یک راه‌حل را در ذهن دارند و برای حل تمامی مشکلات خود بی‌توجه به بقیه مسائل همان یک راه را به کار می‌گیرند و مسلماً نمی‌توانند نتایج خوبی را حاصل کنند [۴۰].

مسئله‌گشایی در هوش هیجانی توانایی تشخیص و تعریف مشکلات و ایجاد و کاربست راه‌حل‌های مؤثر را مورد مطالعه قرار می‌دهد. مسئله‌گشایی مستلزم آن است که مدیر آموزشی هوشیار و اهل ملاحظه باشد، تاحدممکن توجه کند و تمامی موارد دور و بر خود را مدنظر قرار دهد. پس از آن، بلید تلاش‌های نظام‌دار و منطقی را برای ردیابی کلیدها یا سررشته‌ها به کار بندد و چراغ‌ها را یکی پس از دیگری روشن کند تا به راه‌حل اساسی دست پیدا کند. آموزش این مهارت در رشته‌ای چون پرستاری از نکات ضروری است که به‌شدت وابسته به هوش هیجانی است که یک مدیر موفق بتواند به دانشجویان آموزش دهد چگونه در رویارویی با مشکلات و توجه به تمامی جوانب، مؤثرترین راه را بدون اتلاف وقت بیابند و به کار گیرند. از مصادیق مسئله‌گشایی در نهج‌البلاغه در نامه ۱۲ در متن یک دستورالعمل نظامی آمده است: در خنکی صبح و عصر سپاه را حرکت ده، در هوای گرم سپاه را استراحت ده و در پیمودن راه شتاب مکن. در آغاز شب حرکت نکن؛ زیرا خداوند شب را وسیله آرامش قرار داده و آن را برای اقامت کردن و نه کوچ کردن تعیین فرموده است (و سِرِّ الْبَرْدَيْنِ وَ غَوْرٍ بِالنَّاسِ وَ رَقَهُ فِي السَّيْرِ وَ لَا تَسِرْ أَوْلَ اللَّيْلِ، فَإِنَّ اللَّهَ جَعَلَهُ سَكَنًا وَ قَدْرَهُ مُقَامًا لَا ظُعْنَأ. فَأَرِحْ فِيهِ بَدَنَكَ وَ رَوْحَ ظَهْرِكَ. فَإِذَا وَقَفْتَ حِينَ يَنْبَطِحُ السَّحْرُ، أَوْ حِينَ يَنْفَجِرُ الْفَجْرُ، فَسِرْ عَلَى بَرَكَةِ اللَّهِ) [۴۱].

ب. آزمون واقعیت: واقعیت‌سنجی شامل درک موقعیت کنونی، تلاش برای حفظ شرایط درست و تجربه رویدادها آن‌گونه که واقعاً هستند، به‌دور از خیال‌بافی و رؤیاپردازی است. به عبارت کلی، واقعیت‌سنجی به معنای توانایی درک موقعیت جدید است [۴۲]. مدیریت آموزشی در عصر حاضر شغل یا موقعیتی است که نیازمند توانایی سنجش و هماهنگی بین چیزی که به‌طور هیجانی تجربه شده و چیزی که به‌طور واقعی وجود دارد، است. مدیر آموزشی باید بتواند آنچه که به‌طور هیجانی تجربه می‌شود را بیازماید و آن را با آنچه که در واقعیت اتفاق می‌افتد، هماهنگ کند. آزمون واقعیت در مدیریت آموزشی تعیین می‌کند که کارکنان آموزشی تا چه حد آنچه در جهان اطرافشان اتفاق می‌افتد را تشخیص می‌دهند. بنابراین مدیران آموزشی باید به‌منظور اجتناب از بروز خطاهای مربوط به ادراکات، به‌خصوص در محیط بالینی که سخن از جان و زندگی بیمار است، فرایندهایی قابل‌اعتماد را رشد و پرورش دهند که بتوانند احساسات، ادراکات و لندیشه‌های خود و همکاران خود را با موقعیت‌های لحظه‌ای و زودگذر مطابقت دهند و با شواهد عینی، آن‌ها را تأیید کنند.

حضرت علی^(ع) در نامه ۲۲ می‌فرماید: همانا انسان گاهی خشنود می‌شود به چیزی که هرگز از دستش نمی‌رود و ناراحت

بهره گرفتن از سایر افراد باشند.

حضرت امیر^(ع) در نامه ۵ خطاب به فرماندار آذربایجان می‌فرماید: امیدوارم برای تو بدترین زامدار نباشم (و لَعَلِّي أَنْ لَا أَكُونُ شَرًّا وَلَا تَكْ لَكَ) که حاکی از مفاهیم مرتبط به مفید، سازنده و دارای حس همکاری است [۳۷]. همچنین در حکمت ۷۳ می‌فرماید: کسی که خود را رهبر مردم قرار داد، باید پیش از آنکه به تعلیم دیگران بپردازد، خود را بسازد و پیش از آنکه به گفتار تربیت کند، با کردار تعلیم دهد (مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَامًا فَعَلَيْهِ أَنْ يَبْدَأَ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ وَ لِيَكُنْ تَأْدِيبُهُ بِسِيرَتِهِ قَبْلَ تَأْدِيبِهِ بِسُلْطَانِهِ وَ مَعْلَمٌ نَفْسِهِ وَ مَوْدِبٌ أَحَقُّ بِالْأَجْلَالِ مِنْ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ مَوْدِبُهُمْ) که این عبارات به تعلیم و تربیت با کردار و گفتار اشاره دارد [۳۸].

ب. همدلی: همدلی توانایی درک کردن و شناخت احساسات دیگران و بی‌تفاوت نبودن نسبت به آن‌هاست و اینکه بتوان خود را به جای دیگری گذاشت و از دریچه فکر او به موقعیت نگریست [۲۵]. همدلی در مدیریت آموزشی بیان می‌کند که مدیر آموزشی تا چه حد فعالانه به افراد در نظام آموزشی گوش می‌دهد و توجه می‌کند. به‌گونه‌ای که درک می‌کند دیگران چه احساسی دارند و اصلاً چرا از این احساس برخوردار هستند و حتی درک می‌کنند چگونه ممکن است احساسات آن‌ها احتمالاً دچار تغییر شود. این مهم، به‌خصوص زمانی که با بیمار و همراهان او سروکار داریم، بسایر حائز اهمیت است و یک مدیر آموزش پرستاری باید بتواند به دانشجویان این رشته بیاموزد همدلی اساس کار یک پرستار است تا بتواند نسبت به آرام و رنج دیگران بی‌تفاوت نبوده و تلاش در جهت رفع آن داشته باشد. از نمونه‌های همدلی در یک سازمان آموزشی می‌توان به توانایی تبادل اطلاعات، داشتن مهارت‌های سازمان‌دهی، تشکیل جلسات برای راه‌حل‌جویی و میانجیگری برای حل تضاد میان دیگران اشاره کرد.

حضرت علی^(ع) در نامه ۴۷ می‌فرماید: بر شما باد به پیوستن به یکدیگر و بخشش همدیگر. مبادا از هم روی بگردانید و پیوند دوستی را از بین ببرید (وَ عَلَيْكُمْ بِالتَّوَّاصِلِ وَ التَّبَادُلِ وَ لِأَيِّكُمْ وَ التَّدَابُرِ وَ التَّقَاطُعِ) و در نامه معروف خود به مالک اشتر می‌فرماید: بخشی از غله‌های زمین‌های غنیمی اسلام را در هر شهری به طبقات پایین اختصاص ده (وَ قِسْماً مِنْ غَلَّاتِ صَوَافِي الإِسْلَامِ فِي كُلِّ بَلَدٍ، فَإِنَّ لِلْأَقْصَى مِنْهُمْ مِثْلَ الَّذِي لِلأَذْنَى وَ كُلٌّ قَدْ اسْتَرْعِيَتْ حَقَّهُ) که جملگی بر این مفهوم استوار است که مدیر بایستی بر احساسات دیگران آگاهی داشته باشد و آن‌ها را در مشکلات همراهی کند [۳۹].

مهارت‌های سازگاری

مهارت‌های سازگاری هوش هیجانی توان حل مسئله، انعطاف‌پذیری و واقع‌گرایی فرد را دربر می‌گیرد.

الف. مسئله‌گشایی: توانایی شناسایی، تعریف مشکل، انجام

می‌شود برای از دست دادن چیزی که هرگز به آن نخواهد رسید (فَإِنَّ الْمَرْءَ قَدْ يَسْرُهُ دَرْكُ مَا لَمْ يَكُنْ لِيَقُوتَهُ وَيَسُوءُهُ قُوْتُ مَا لَمْ يَكُنْ لِيُدْرِكُهُ. فَلْيَكُنْ سُرُورُكَ بِمَا نَلْتَمِنُ مِنْ آخِرَتِكَ) [۴۳] و در حکمت ۲۹ می‌فرماید: هنگامی که تو زندگی را پشت‌سر می‌گذاری، مرگ به تو روی می‌آورد. پس دیدار با مرگ چه زود خواهد آمد (إِذَا كُنْتَ فِي إِدْبَارِ وَ الْمَوْتِ فِي إِقْبَالِ، فَمَا أَسْرَعَ الْمَلْتَقَى!) [۴۴].

پ. انعطاف‌پذیری: منظور از انعطاف‌پذیری، توانایی منطبق ساختن عواطف، افکار و رفتار با موقعیت‌ها، شرایط و توانایی کلی در سازگاری با شرایط ناآشنا، غیرقابل‌پیش‌بینی و پویاست. در عصر کنونی که با حضور تکنولوژی، تغییر از ویژگی‌های غیرانکار زندگی است، عدم انعطاف‌پذیری و انطباق با شرایط جدید، مشکلات زیادی را برای فرد ایجاد می‌کند. افراد منعطف از تعصب و پیش‌داوری جلوگیری می‌کنند و در برابر شیوه‌های جدید گشاده‌رو و صبورند [۴۲].

بنابراین در عصر تغییرات سریع و اتفاقات زودگذر، انعطاف‌پذیری یک مدیر آموزشی را در مقابل افکار و رفتار با تغییرات محیط و موقعیت‌ها سازگار می‌سازد. بنابر این مؤلفه، مدیریت آموزشی بایستی در اختیار افرادی منعطف و نرم‌خو باشد و وقتی موقعیت‌های شگفت‌آور در فرایند آموزش و تربیت ظهور می‌یابند، در مقابل آن‌ها ضعف و سستی و رفتارهای نامطلوب و به‌دور از انتظار نشان ندهد؛ به‌خصوص زمانی که شرایط محیط کاری در ارتباط با فردی که سلامت عمومی کافی ندارد، مدیر آموزشی پرستاری باید دانشجویان این رشته را طوری مدیریت کند که علاوه بر انعطاف‌پذیری در برابر هر موقعیت سخت و غیرقابل‌پیش‌بینی، با مجهز بودن به اطلاعات جدید، به‌سرعت بتوانند عکس‌العمل مناسب را نشان دهند.

حضرت علی^(ع) در نامه ۲۵ خطاب به مأموران مالیات می‌فرماید: می‌گویی ای بندگان، خدا مرا ولی خدا و جانشین او به‌سوی شما فرستاده تا حق خدا را که در اموال شماست، تحویل بگیرم. آیا در اموال شما حقی است که به نمایندگی او بپردازید؟ اگر کسی گفت نه، دیگر به او مراجعه نکن و اگر کسی پاسخ داد آری، همراهش برو بدون آنکه او را برترسانی یا تهدید کنی یا به کار مشکلی وادار سازی (ثُمَّ تَقُولُ: عِبَادَ اللَّهِ أَرْسَلَنِي إِلَيْكُمْ وَ لِي اللَّهُ وَ خَلِيفَتُهُ، لِأَخْذِ مِنْكُمْ حَقَّ اللَّهِ فِي أَمْوَالِكُمْ، فَهَلْ لِلَّهِ فِي أَمْوَالِكُمْ مِنْ حَقٍّ فَنُؤَدُّهُ إِلَىٰ وَ لِيهِ؟ فَإِنْ قَالَ قُلٌّ: لَا، فَلَا تُرَاجِعْهُ. وَإِنْ أَنْعَمَ لَكَ مِنْعِمٌ، فَأَنْطَلِقْ مَعَهُ مِنْ غَيْرِ أَنْ تُخِيفَهُ أَوْ تُوعِدَهُ أَوْ تُعَسِّفَهُ أَوْ تُرَهِّقَهُ) [۴۵]. همچنین در حکمت ۳۳ می‌فرماید: بخشنده باش، اما زیاده‌روی نکن؛ در زندگی حسابگر باش، اما سخت‌گیر مباش (سَمْحًا وَ لَا تَكُنْ مُبْدِرًا وَ كُنْ مُقَدِّرًا وَ لَا تَكُنْ مُقْتِرًا) [۴۶] که نامه‌ها و حکمت‌های مذکور نشان‌دهنده انعطاف‌پذیری مبنی بر توانایی کنار آمدن با هیجان‌ها، افکار و رفتارهای فرد در شرایط و موقعیت‌های گوناگون است.

مهارت کنترل استرس

مهارت کنترل استرس هوش هیجانی توانایی تحمل استرس و

کنترل تکانه‌ها را مشخص می‌کند. این توانایی شامل قابلیت پذیرش تکانه‌های پرخاشگرانه، خودداری و کنترل خشم است. در واقع، خویشتن‌داری و توانایی مهار احساسات و به تعویق انداختن کامروایی در جهت رسیدن به هدف مشخص را کنترل تکانه گویند [۴۷]. صحنه مدیریت آموزشی صحنه رویدادها، موقعیت‌های فشارآور هیجان‌ناز قوی، استرس‌ها و دغدغه‌هایی است که همیشه در حال رخ دادن هستند و در بسیاری موارد حتی نمی‌توان آن‌ها را پیش‌بینی کرد. بنابراین یک مدیر آموزشی فاقد مهارت و توانایی تحمل استرس، توانایی مقاومت کردن در برابر رویدادها و موقعیت‌های فشارزا را نیز نخواهد داشت. او باید هیجان‌ناز قوی داشته باشد و بدون فرار از چنگال مشکلات و جا خالی دادن، رویارویی فعال و مثبتی با فشار داشته باشد تا علاوه بر مدیریت صحیح، خود الگویی باشد برای دانشجویان که در شرایط استرس‌زای محیط کاری بتوانند شرایط را کنترل کنند و تصمیم صحیح بگیرند بدون اینکه خطری جدی متوجه کسی شود.

حضرت علی^(ع) در نامه ۳۱ می‌فرماید: خود را برای استقامت در برابر مشکلات عادت بده که شکیبایی در راه حق عادت است (وَ خُضِّ الْعَمْرَاتِ لِلْحَقِّ حَيْثُ كَانَ وَ تَفَقَّهُ فِي الدِّينِ وَ عَوِّدْ نَفْسَكَ التَّصَبُّرَ عَلَى الْمَكْرُوهِ وَ نِعْمَ الْخُلُقُ التَّصَبُّرُ فِي الْحَقِّ) [۴۸]. بنا بر جمله و عبارات مذکور، استقامت در برابر مشکلات و شکیبایی از مصادیق توانایی تحمل استرس است. همچنین در حکمت ۵۵ می‌فرماید: شکیبایی دو گونه است: شکیبایی بر آنچه خوش نداری و شکیبایی در آنچه دوست داری (الصَّبْرُ صَبْرَانِ: صَبْرٌ عَلَى مَا تَكْرَهُهُ وَ صَبْرٌ عَمَّا تُحِبُّ) [۴۹].

الف. کنترل تکانه: کنترل تکانه توانایی مقاومت فرد را در برابر تنش‌ها یا وسوسه و کنترل هیجان‌های خویشتن‌بررسی می‌کند و به همان مهارت کنترل استرس نیاز دارد. اما تکانش‌ها همواره با شدت فراوان و اصرار همراه هستند، با اجبار و اصرار اولیه ظهور می‌یابند و سوخت آن‌ها از عوامل فیزیولوژیکی یا روان‌شناختی تأمین می‌شود. تکانش‌ها می‌توانند برای یک محیط آموزشی مفید و یا مضر باشند. بنابراین یک مدیر آموزشی هوشمند باید نتایج و پیامدهای حاصل از رخداد تکانه‌ها در محیط آموزشی خود را ارزیابی کند تا تعیین شود چقدر نیاز است که تکانه‌های خود و سایر افراد را کنترل کند. در صورتی که یک مدیر آموزشی فاقد توانایی و مهارت کنترل تکانه باشد، این فرد منبع تمام گرفتاری‌ها و مشکلات و مسائل متنوع آموزشی خواهد شد. اساس کنترل هیجانی، خودآگاهی هیجانی است. زمانی که فرد صحیح و دقیق، تغییرات هیجانی را شناسایی کند، بهتر می‌تواند احساسات خود را کنترل کند. پس در برابر محرکات محیطی بهتر فکر و عمل می‌کند [۴۲].

چنانچه حضرت علی^(ع) در نامه ۱۴ در مورد موقعیت جنگی می‌فرماید: آن کس را که پشت کرده نگشاید و آن کس را که قدرت دفاع ندارد، آسیب نرسانید و مجروحان را به قتل نرسانید؛ زنان را با آزار دادن تحریک نکنید، هرچند آبروی شما را بریزند و امیران

که وقایع و اتفاقات آموزشی خوب فراوان و درازمدت هستند و همچنین اتفاقات بد در محیط آموزشی محدودند و به‌زودی از فضای فرهنگ و آموزش رخت خواهند بست. آنان به پیشرفت در رشته، محیط کاری، علم و مهارت دانشجویان امیدوارند و این حس را با ارائه شواهد عینی از مراقبت‌های درست پرستاری و نتایج چشمگیر آن در بهبود بیماران و رضایت آن‌ها و خانواده هایشان به دانشجویان خود نیز منتقل می‌کنند.

حضرت علی^(ع) در نامه ۳۱ خطاب به امام‌حسن^(ع) می‌فرمایند: قبل از پیمودن راه پاکان، از خداوند یاری بجوی و در راه او با اشتیاق عمل کن تا پیروز شوی [۳۰]. همچنین در حکمت ۲۱۳ فرموده‌اند: چشم از سختی خاروخاشاک و رنج‌ها فروبند تا همواره خشنود باشی (أَغْضِ عَلَى الْقَدَى وَ الْآلَمْ تَرْضَ أَبَدًا) [۵۴].

نتایج

با مرور ادبیات و تحقیقات انجام‌شده در بررسی متن نهج‌البلاغه می‌توان گفت پژوهشی با موضوع هوش هیجانی در نهج‌البلاغه انجام نشده است. تنها پژوهش مرتبط پژوهش میردربکوندی و زیوری اظهار است که آن هم به بررسی هوش هیجانی، پیشینه و رویکردها از نگاه دین و روان‌شناسی پرداخته و نهج‌البلاغه تنها یکی از منابع آن بوده و به‌طور مستقیم صحبتی از آن نشده است [۵۵]. در رابطه با ویژگی‌های مدیران در نهج‌البلاغه نیز خلعتبری در مقاله‌ای به تبیین ویژگی‌های شخصیتی مدیران از دیدگاه قران و نهج‌البلاغه پرداخته و صفاتی چون تقوا، ایمان، تخصص، قدرت امانت‌داری، عدالت، قاطعیت، تغافل و مشورت را نام برده و به ابعاد هوش هیجانی اشاره‌ای نکرده است [۵۶]. چاوشیان و توسانلو هریک در پژوهش‌های جداگانه ویژگی‌های مدیران را از منظر اسلام بررسی و صفاتی چون امانت‌داری، انتقادپذیری، حفظ دقیق حقوق مردم، تحقق وعده‌ها، داشتن صبر، عشق و علاقه به مردم، داشتن تجربه، جاذبه، دافعه و بخشندگی را ذکر کرده‌اند که گرچه برخی در راستای مطالعه حاضر است، اما صرفاً به مؤلفه‌های هوش هیجانی پرداخته نشده و از منابع اسلامی دیگر هم، به‌جز نهج‌البلاغه، بهره جسته‌اند [۵۷، ۲].

نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه رهنمودهای امامان دینی همیشه راهگشای ما در همه مراحل زندگی است و برای همه امور، اندرزهای سازنده‌ای دارند، نتایج مطالعه مذکور به‌خوبی مؤلفه‌های کتاب وزین نهج‌البلاغه را شرح داده و بر لزوم داشتن مهارت‌های مذکور برای پاسخ مدیران به مشکلات بسیاری که با آن مواجه هستند، تأکید کرده است. به نظر می‌رسد هوش هیجانی می‌تواند شکل تکامل‌یافته‌ای از توجه به انسان در نظام آموزشی، به‌خصوص آموزش پرستاری، باشد؛ چراکه مدیران آموزشی و پرستاران برخوردار از هوش هیجانی، اهداف سازمانی را با حداکثر بهره‌وری، رضایت‌مندی

شما را دشنام دهند (وَ لَا تُصَيِّبُوا مُعَوَّرًا وَ لَا تُجْهَرُوا عَلَى جَرِيحٍ وَ لَا تَهَيِّجُوا النِّسَاءَ بِأَدَى وَ إِن شَتَمْنَ أَعْرَاضَكُمْ وَ سَبَبْنَ أَمْرَاءَكُمْ، فَاتَّهَنَ ضَعِيفَاتُ الْقَوَى وَ الْأَنْفُسِ وَ الْعُقُولِ) [۵۰]. این مورد بیشتر به کنترل تکانه در زمینه وسوسه‌ها و کنترل رفتارها و هیجانات در مواقع هیجانی است که احساسات و شور شوق بر آدمی حاکم است. همچنین در حکمت ۱۹ می‌فرماید: آن کس که در پی آرزوی خویش تازد، مرگ او را از پای درآورد (مَنْ جَرَى فِي عِنَانِ أَمَلِهِ عَثَرَ بِأَجَلِهِ). درواقع می‌توان آرزو را جزء هیجانات برشمرد و کنترل آن را باعث عاقبت‌به‌خیری دانست [۵۱].

مهارت خلق و خوی عمومی

خلق عمومی نشاط و خوش‌بینی فرد را نشان می‌دهد و مشتمل است بر شادی و خوش‌بینی.

الف. شادی: شادی توانایی احساس رضایت از زندگی، احساس رضایت از خود و دیگران، سرزندگی و ابراز احساسات مثبت را بررسی می‌کند. مؤلفه شادی و احساس شادکامی، مهارتی هیجانی است که کم‌وبیش و به‌طور پیوسته، رضایت خاطر و خشنودی فرد را نسبت به زمان حال حفظ می‌کند. شادکامی ترکیبی است از رضایت از خود، رضایت عمومی و توانایی لذت بردن از زندگی [۵۲]. بنابراین رضایت مدیر آموزشی یک مؤسسه از درون‌دادها (همکاران، دانشجویان، امکانات، ابزار و تجهیزات آموزشی، منابع مالی و فیزیکی)، فرایند (فرایند تدریس، رویه‌های آموزشی، نظم و انضباط موجود و...) و برون‌دادهای آموزشی (نتایج آموزشی در مقاطع زمانی مختلف، قبولی دانشجویان، رضایت کاری از آن‌ها و...) درمجموع شادی و احساس شادکامی را برای او و مجموعه آموزشی به ارمغان خواهد آورد.

حضرت علی^(ع) در نامه ۳۱ می‌فرمایند: سزای آن کس که تو را شاد می‌کند، بدی کردن نیست (وَلَيْسَ جَزَاءُ مَنْ سَرَّكَ أَنْ تَسُوَّهُ) [۳۰]. بنابراین، این جملات نشان‌دهنده اهمیت شادی است. همچنین در حکمت ۲۵۷ می‌فرماید: هرکس دلی را شاد کند، خداوند از آن شادی لطفی برای او قرار دهد (مِنْ أَحَدٍ أَوْدَعَ قَلْبًا سُرُورًا إِلَّا وَ خَلَقَ اللَّهُ لَهُ مِنْ ذَلِكَ السُّرُورَ لُطْفًا) که اهم شادی در این نکته است که خداوند نیز برای شادی اجر و پاداش در نظر گرفته است [۵۳].

ب. خوش‌بینی: خوش‌بینی توانایی توجه به جنبه‌های روشن‌تر زندگی و حفظ نگرش مثبت را، حتی هنگام وجود احساسات منفی و ناخوشایند، موردنظر قرار می‌دهد. خوش‌بینی مهارتی مبتنی بر انتظارات مثبت است که دیدگاه فرد را نسبت به بهبود وضعیت آینده، محکم و خوش‌بین نگاه می‌دارد [۵۳]. بنابراین در مدیریت آموزشی، خوش‌بینی توانایی زیرکانه نگاه کردن به محیط آموزشی و زندگی آموزشی و تقویت نگرش‌های مثبت، حتی در صورت بروز بدبختی و احساسات منفی در طول فرایندهای آموزشی نظری و عملی است. مدیران آموزشی خوش‌بین در سطح دانشگاه باور دارند

تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی بم تشکر و قدردانی می‌شود.

تضاد منافع

هیچ‌گونه تضاد منافی بین نویسندگان وجود ندارد.

ملاحظات اخلاقی

- در این پژوهش موارد اخلاقی ویژه‌ای که پیش‌روی پژوهشگر بوده، مورد توجه قرار گرفته است؛ از جمله:
- ۱- تلاش برای حقیقت‌جویی و امانت‌داری در فرایند انجام پژوهش
 - ۲- رعایت حقوق مادی و معنوی پژوهشگران
 - ۳- رعایت مصالح ملی و موازین شرعی و اعتقادی در نظام جمهوری اسلامی ایران
 - ۴- تعهد به تلاش در جهت رواج دانش معنوی و اشاعه نتایج تحقیق
 - ۵- التزام به برائت از هرگونه رفتار غیرحرفه‌ای

سهام نویسندگان

زهرا کاظمی‌نیا طرح ایده، جمع‌آوری داده‌ها و نگارش مقاله؛ اختر جمالی تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها؛ کامران محمدخانی تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها؛ ندا محمدی‌نیا پردازش ایده، جمع‌آوری داده‌ها و نگارش و ویرایش مقاله را برعهده داشته‌اند. تمامی نویسندگان مقاله را بررسی، ویرایش و تأیید کرده‌اند.

حمایت مالی

مطالعه حاضر با حمایت مالی دانشگاه علوم پزشکی بم انجام شده است.

و تعهد محقق می‌سازند و می‌توانند عواطف خود، همکاران، دانشجویان و بیماران را کنترل کنند، بین پیامدهای مثبت و منفی عواطف تمایز گذارند و با شناخت احساسات خویش و دیگران تصمیمات مناسب در شرایط خاص، به‌ویژه در محیط پُراسترس درمان، اتخاذ نمایند. به‌عبارتی، هوش هیجانی عاملی است که به هنگام شکست در محیط‌های کاری، در فرد ایجاد انگیزه می‌کند و به‌واسطه داشتن مهارت‌های اجتماعی بالا به برقراری رابطه خوب با دیگران منجر می‌شود.

مدیران آموزش پرستاری و حتی دانشجویان پرستاری با مهارت مذکور قادرند در شرایط سخت بهتر عمل کنند و با کنترل به‌موقع خشم و استرس خود از هدر رفتن وقت که برای ادامه حیات بیمار ضروری است، جلوگیری نمایند. همچنین نگذارند نگرانی، قدرت تفکر و استدلال آن‌ها را مختل کند، در برابر مشکلات پایداری و در همه حال انگیزه خود را حفظ کنند. می‌توان هوش هیجانی را نوعی استعداد عاطفی برای مدیران آموزشی دانست که تعیین می‌کند یک مدیر و رهبر آموزشی مهارت‌های خود را چگونه به بهترین نحو ممکن استفاده کند و فکر، دانش و مهارت خود را در مسیری درست به کار بندد.

تشکر و قدردانی

از کلیه بزرگوارانی که در تحقیق حاضر همکاری داشته‌اند و معاونت محترم

REFERENCES

- 1- Srivastava K. Emotional intelligence and organizational effectiveness. *Ind Psychiatry J.* 2013; **22**(2): 97-9. PMID: 25013308 DOI: 10.4103/0972-6748.132912
- 2- Khajeh pour M. Emotional intelligence and its components from the perspective of the Qur'an and narrations. Master Sciences Dissertation. University of Sciences and Education of the Holy Qur'an - Faculty of Teacher Training of the Holy Qur'an Meibod. 2014: 53. [Link](#)
- 3- Kotsou I, Mikolajczak M, Heeren A, Grégoire J. Improving Emotional Intelligence: A Systematic Review of Existing Work and Future Challenges. *Emotion review.* 2019:151-56. DOI: 10.1177/1754073917735902
- 4- Goleman D. Working With Emotional Intelligence. eBook includes PDF, ePub and Kindle version. 2011. [Link](#)
- 5- Hoseini nasab D, Mohammadi S. The relationship between personality traits and mental health with emotional intelligence in girl students of tabriz high schools. *Education of sciences.* 2010; **2**(8):129-50. [Link](#)
- 6- Jamal abadi P, Mir shahi F, Beheshti pour H. Emotional intelligence and its place in effective communication. Berlin, International conference on research in science and technology. 2016. [Link](#)
- 7- Cejudo J, Rodrigo-Ruiz D, López-Delgado ML, Losada L. Emotional intelligence and its relationship with levels of social anxiety and stress in adolescents. *Int J Environ Res Public Health.* 2018; **15**(6):56. DOI: 10.3390/ijerph15061073
- 8- Guerra-Bustamante J, León-Del-Barco B, Yuste-Tosina R, López-Ramos VM, Mendo-Lázaro S. Emotional intelligence and psychological well-being in adolescents. *Int J Environ Res Public Health.* 2019; **16**(10):1720. PMID: 31100799 DOI: 10.3390/ijerph16101720
- 9- Lin DT, Liebert CA, Tran J, Lau JN, Salles A. Emotional intelligence as a predictor of resident well-being. *J Am Coll Surg.* 2016; **223**(2):352-8. PMID: 27182037 DOI: 10.1016/j.jamcollsurg.2016.04.044
- 10- Karimi L, Leggat SG, Bartram T, Afshari L, Sarkeshik S, Verulava T. Emotional intelligence: predictor of employees' wellbeing, quality of patient care, and psychological empowerment. *BMC Psychol.* 2021; **9**(1):23. DOI: 10.1186/s40359-021-00593-8
- 11- Gholizadeh Z, Gharibi H. The role of emotional intelligence components in predicting of social capital. *Innovation of educational manangement.* 2011; **7**(1):29-53. [Link](#)
- 12- Miao C, Humphrey RH, Qian S. A meta-analysis of emotional intelligence and work attitudes. *J Occup Organ Psychol.* 2017; **90**(2):177-202. DOI: 10.1111/joop.12167
- 13- Alagheband .M, Kmali zarch .M, Tavakkoli .S, The relationship between communication skills and emotional intelligence of girl Students in Second High School. *Sociology and Science Journal.* 1991; **2**(7). [Link](#)
- 14- O'Connor PJ, Hill A, Kaya M, Martin B. The Measurement of Emotional Intelligence: A Critical Review of the Literature and Recommendations for Researchers and Practitioners. *Front Psychol.* 2019; **10**:1116. PMID: 31191383 DOI: 10.3389/fpsyg.2019.01116
- 15- Mollae A, Heravi, L. Eftekhari, R. Asayesh, H. Survey correlation between Emotional Intelligence and Educational Administrators achievement in Golestan medical university. *Knowledge and Health.* 2011; **(20)**:20-24. [Link](#)
- 16- Hafezian, M. Correlation between managers Emotional Intelligence and Employee performance. 2009; **45**:13-26. [Link](#)
- 17- Mohammadi A, Abedi N, Fallahzadeh T. The Effect between Emotional Intelligence and communication skills tension management strategies in Educational managers. *Journal of Management and Educational Perspective.* 2021; **2**(4):55-81. [Link](#)
- 18- Mokhtari poor, M. Survey correlation between Emotional Intelligence and leadership efficiency of educational group managers. *Journal of educational and psychology sciences.* 2010; **8**(2):9. [Link](#)
- 19- Ashghali farahani M, Arab ameri R, Haji babae F, Hosseini agha F, Salehi T. Educational management and Emotional Intelligence in nursing students. *Educational management and emotional intelligence of nursing students. Nursing Management.* 2016; **5**(2): 26-35. [Link](#)

- 20- Mirdarivkandi R. Comparison of intelligence, emotional intelligence and intellect from the point of view of psychology and Islamic sources and construction of an intellect measurement scale. Phd Dissertation of educational psychology. Imam khomeini Institute of education and reaserch. 2001:38-49.
- 21- Piri Tosanloo M, Kazemi MalekMahmoudi Sh. The role of Islamic Manangement in Organizations. *Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences*. 2014;4. [Link](#)
- 22- Mohammadi A, Fallahzadeh T. The Efeect between Emotional Intelligence and communicational skills tension management strategies in Educational managers. *Management and Education Perspective*. 2021;2(4):55-81. [Link](#)
- 23- Jafari A, Hoseini M, Fazeli M. The effect of teaching self-awareness and emotion management skills in increasing the resilience and happiness of women heads of households. *Research paper OF Social Work*. 2015;3(8):1. [DOI: 10.22054/rjsw.2016.8656](#)
- 24- Ali Bin Abeetaleb, Nahj al-Balagah, Trans: Mohammad Dashti, Qom, Amir-al-momenin Institute of reaserch. 2002, Nameh: 9. [Link](#)
- 25- Bakhshalizadeh M, Solaimani N. Relation of Between emotional intelligence and job satisfaction of the employees of the eight gas transmission operation area of National Gas Company of Iran. *Sociological studies*. 2016; 8 (30):1-5. [Link](#)
- 26- Razi SH .Nahj al-Balagheh, translated by Dashti M, published by the Research Institute of Amir al-Mominin. Nahj al-Balagah, Nameh: 10.2011.
- 27- Tamannaifar M. R., Sedighi Arfai F., Salami Mohammadabadi F.. Correlation between emotional intelligence, self-concept and self-esteem with academic achievement. *Educ Strategy Med Sci*. 2010; 3 (3) :121-26. [Link](#)
- 28- Razi SH .Nahj al-Balagheh, translated by Dashti M, published by the Research Institute of Amir al-Mominin Nahj al-Balagah, Nameh: 45.2011.
- 29- Ayatollah Makarem Shirazi .The book Payam Imam Amir al-Mominin is a new and comprehensive commentary on Nahj al-Balagha. Publisher: Imam Ali Ibn Abi Talib . Imam Ali, nahj-albalagheh. Dashti. Hekmat: 81.2011.
- 30- Razi SH .Nahj al-Balagheh, translated by Dashti M, published by the Research Institute of Amir al-Mominin Nahj al-Balagah, Nameh: 31.2011.
- 31- Ayatollah Makarem Shirazi .The book Payam Imam Amir al-Mominin is a new and comprehensive commentary on Nahj al-Balagha. Publisher: Imam Ali Ibn Abi Talib .Imam Ali, nahj-albalagheh. Dashti. Hekmat: 32.2018.
- 32- Sanagu A, Taghvaei A, Behnampoor N, Baiky F. Survey the Status of Self-Actualization and the Related Factors among Students of Golestan University of Medical Sciences in 2015. *Res Med Edu*. 2016; 8 (1) :22-8. [DOI: 10.18869/acadpub.rme.8.1.22](#)
- 33- Razi SH .Nahj al-Balagheh, translated by Dashti M, published by the Research Institute of Amir al-Mominin. Nahj al-Balagah, Nameh: 10.2011.
- 34- Razi SH .Nahj al-Balagheh, translated by Dashti M, published by the Research Institute of Amir al-Mominin. Nahj al-Balagah, Nameh: 18.2011.
- 35- Ayatollah Makarem Shirazi .The book Payam Imam Amir al-Mominin is a new and comprehensive commentary on Nahj al-Balagha. Publisher: Imam Ali Ibn Abi Talib .Imam Ali, nahj-albalagheh. Dashti. Hekmat: 10.2018.
- 36- Bakhshi Sureshjani L. The relationship between emotional intelligence and mental health with organizational commitment in teachers, nurses and employees. *New findings in psychology* .2011;5(13):23-33. [Link](#)
- 37- Razi SH .Nahj al-Balagheh, translated by Dashti M, published by the Research Institute of Amir al-Mominin. Nahj al-Balagah, Nameh: 5.2011.
- 38- Ayatollah Makarem Shirazi .The book Payam Imam Amir al-Mominin is a new and comprehensive commentary on Nahj al-Balagha. Publisher: Imam Ali Ibn Abi Talib .Imam Ali, nahj-albalagheh. Dashti. Hekmat: 73.2018
- 39- Razi SH .Nahj al-Balagheh, translated by Dashti M, published by the Research Institute of Amir al-Mominin. Nahj al-Balagah, Nameh: 47.2011.
- 40- Korkmaz S, Keleş DD, Kazgan A, Baykara S, Gürok MG, Demir CF, Atmaca M. Emotional intelligence and problem solving skills in individuals who attempted suicide. *J Clin Neurosci*. 2020;74:120-3. [DOI: 10.1016/j.jocn.2020.02.023](#)
- 41- Razi SH .Nahj al-Balagheh, translated by Dashti M, published by the Research Institute of Amir al-Mominin. Nahj al-Balagah, Nameh: 12.2011.
- 42- Ugoani JN, Amu Ch U, Kalu EO. Dimensions of Emotional Inteligence and Transformational Leadership: A Correlation Analysis. *Independent Journal of Management & Production* . 2015;6(2):563-84. [DOI: 10.14807/ijmp.v6i2.278](#)
- 43- Razi SH .Nahj al-Balagheh, translated by Dashti M, published by the Research Institute of Amir al-Mominin. Nahj al-Balagah, Nameh: 22.2011.
- 44- Ayatollah Makarem Shirazi .The book Payam Imam Amir al-Mominin is a new and comprehensive commentary on Nahj al-Balagha. Publisher: Imam Ali Ibn Abi Talib. Hekmat: 29.2018.
- 45- Razi SH .Nahj al-Balagheh, translated by Dashti M, published by the Research Institute of Amir al-Mominin. Nahj al-Balagah, Nameh: 25.2011.
- 46- Ayatollah Makarem Shirazi .The book Payam Imam Amir al-Mominin is a new and comprehensive commentary on Nahj al-Balagha. Publisher: Imam Ali Ibn Abi Talib. Hekmat: 33.2018.
- 47- Pouraboli B, Esfandiari S, Ramezani T, Miri S, Jahani Y, Sohraby N. effectiveness of their teaching skills to reduce stress job psychological empowerment of nursing staff in intensive care units in the center of Shiraz Shahid Rajaei 2013. *Journal of Clinical Nursing and Midwifery*. 2016; 5(1):23-35. [Link](#)
- 48- Razi SH .Nahj al-Balagheh, translated by Dashti M, published by the Research Institute of Amir al-Mominin. Nahj al-Balagah, Nameh: 31.2011.
- 49- Ayatollah Makarem Shirazi .The book Payam Imam Amir al-Mominin is a new and comprehensive commentary on Nahj al-Balagha. Publisher: Imam Ali Ibn Abi Talib. Hekmat: 55.2018.
- 50- Razi SH .Nahj al-Balagheh, translated by Dashti M, published by the Research Institute of Amir al-Mominin. Nahj al-Balagah, Nameh: 14.2011.
- 51- Ayatollah Makarem Shirazi .The book Payam Imam Amir al-Mominin is a new and comprehensive commentary on Nahj al-Balagha. Publisher: Imam Ali Ibn Abi Talib. Hekmat: 19.2018.
- 52- Rezaei M, Dortaj F, Mehrolyan E. The relationship between emotional intelligence and its components with the religiosity of teenagers. *Educational Psychology Quarterly*. 2016;12(42): 79-102. [DOI: 10.22054/jep.2016.7384](#)
- 53- Ayatollah Makarem Shirazi .The book Payam Imam Amir al-Mominin is a new and comprehensive commentary on Nahj al-Balagha. Publisher: Imam Ali Ibn Abi Talib. Hekmat: 257.2018.
- 54- Ayatollah Makarem Shirazi .The book Payam Imam Amir al-Mominin is a new and comprehensive commentary on Nahj al-Balagha. Publisher: Imam Ali Ibn Abi Talib. Hekmat: 213.2018.
- 55- Zivari Azhar M H. Investigating the Components of Emotional Intelligence in Religious Teachings. *IHJ*. 2016; 3 (1):47-58. [Link](#)
- 56- khalatbari, H., sedarat, F. Personality specification of managers from the view of Quran and Nahj al-Balagha. *Seraje Monir*. 2014; 5(16): 87-108. [DOI: 10.22054/ajsm.2014.1330](#)
- 57- Chavoshian MH, Mofatteh MH. An Islamic Perspective on the Characteristics and Criteria of Good Management. *Religious Inquiries*. 2017; 6(12): 67-83. [Link](#)